

آیین جوانمردی در آنا تولى؛ از تشکيلات آهلیک تا نظام تمار

رادمردان آسیای صغیر

مسجد سلطان احمد در ترکیه

اهی اینایی، پیر حسین و اهی الوان از کنشگران جوانمردی آنا تولى در دوره اشفتگی سیاسی تا بر آمدن عثمانی‌ها به شمار می‌آیند. یورش مغولان و تیموریان به آنا تولى موجب شد آهیان، بیش‌تر در منطقه‌هایی چون آک‌شهر، دنیزلی، چانقری، کرشهر و کاستامون متمرکز شوند. آنان نقشی بسیار در شکل‌گیری امپراتوری عثمانی داشتند. بسیاری از یاران و دوستان اطرفلر، پدر عثمان اول، بنیان‌گذار حکومت عثمانی، مانند غازی عبدالرحمن، کونور آلپ، تورگوت آلپ، حسن آلپ، سلسلتوک آلپ، کارا تکین و آکچا کوچا، از اعضای تشکيلات آهلیک بودند. اصطلاح آلپ که معمولا با نام‌های آنان همراه است، در زبان ترکی، جوانمرد معنی می‌دهد. با بر آمدن دولت عثمانی، آنان که در دوره سلاجقه، روزگار آشفته‌گی سیاسی به آهیان سفی یا اهل شمشیر اشتراک داشتند، در نظام تملار دوره عثمانی باز نمود یافتند، به ویژه نخستین تملار عثمانی از قدرت عثمانی از قدرت آهیان سفی برای تحکیم اقتدارشان بهره جستند. تملار، گونه‌ای از اقطاع نظامی بود که در ازای خدمات نظامی به حکومت واگذار می‌شد. صاحب تملار باید در جنگ‌ها شرکت می‌جست و سپاهیان به میدان نبرد می‌فرستاد. تملار داران موظف بودند از رعایا در سراسر قلمرو عثمانی پاسداری کنند. آنان همچنین وظایفی مهم در زمینه گردآوری مالیات‌ها و اجرای قوانین ارضی برعهده داشتند. نظام تملار همچنین در منطقه‌هایی از دست‌نهاد اداری عثمانی انجام می‌شد که نظام سنجاق، از آنجا مستقر شده بود. این قانون در ایالت‌های مصر، بغداد، بصره و الحساء که تالاندارهای خودمختاری محلی داشتند، برپا نبود و عواید آنجاها به عنوان تملار میان سپاهیان توزیع نمی‌شد، که، حاکم موظف بود هر سال مبلغی ثابت به استانبول بپایند. امپراتوری عثمانی برافشاند. این‌ها ایالت‌های سالیانه نام داشتند. تملار داران رفقه‌رفته بر اثر افزایش جمعیت و توقف فتوحات به سستی رو نهاد تا این که محمود دوم عثمانی در سال ۱۸۳۹ میلادی آن را به کلی کنار زد.

یادگار خوش جوانمردان قدیم آنا تولى

آیین جوانمردی در مناطق گوناگون همچون آنا تولى کار کرده‌اند. یورش مغولان و تیموریان، تا زمانی که به مسایل مردم، به داد آنان می‌رسیدند و تا آنجا که برایشان امکان داشت در پاسداری از جان و مال ضعیفان و مظلومان از جان نیز می‌گذشتند. انسان با وقف اموال غیر منقول و به کارگیری اموال منقول در بازرگانی، با خدماتی عام‌المنفعه انجام دهند. آهیان سفی بی‌شک در نامتی برخاسته از زوال اقتدار سلاجقه آنا تولى و یورش مغولان و تیموریان، تا زمانی که بیلیک عثمان اولغولار توانست به یک امپراتوری تبدیل شود، مردمانی بسیار را در برابر رازان و یغماگران محافظت کردند، هر چند کسانی از همان‌ها با حکومت عثمانی پیوند یافتند و آرام‌آرام کار کرد خود را از گستره ارزش‌های اجتماعی برن برد، بازماندگان شان به سر بار جمع تبدیل شدند. اخلاف آنان به زندگی با چپاول دسترنج مردم خو گرفتند و شاید به ذهن‌شان نمی‌رسد گذشتگان‌شان چگونه در رکاب خدمت به مردم بودند.

مشغول شوند تا نیاز همه برآید؛ از آنجا که انسان‌ها در بر آوردن نیازهایشان زیاده می‌خواهند، به کانونی نیاز دارند که در صورت منازعه به آن روی آورند. شیخ نصیرالدین محمود در مجموع به انسانیت توجه ویژه دارد و دانشش افراد را با کردارشان می‌سنجد، همچنین به کارگیری علم را در کار و صنعت ضروری برمی‌شمرد. شیخ اوحدالدین نیز اندیشه آهلیک را اینگونه شرح می‌دهد: «از پدران برای آنان مال و ثروت مانده است، آنها جوانانی صالح بوده و به منظور آهلیک از ته دل سفره پهن کرده، خانه می‌سازند و در آن معنوی خود صفا و طبعه‌های گوناگون را به فعالیت‌های عام‌المنفعه برانگیخته، به آنان خیر، برکت و رونق را در کارهایشان نوید می‌دانند، به گونه‌ای که نه تنها به کنش و واکنش مبتنی بر خیرخواهی در روابط اجتماعی برمی‌انگیزند، که، مردمان‌شان را موظف می‌دانستند به استادان و گذشتگانی که هنرها و توانایی‌هایی به میراث گذاشته‌اند، نیز احترام بگذارند. رواج و گسترش اندیشه‌های مبتنی بر نیکوکاری، نیز پیوند نزدیک دستگاه اداری سلجوقیان آنا تولى با پیشوایان این طریقت‌ها، توسعه سیاسی، فرهنگی و اقتصادی را در پی آورد. با برقراری نظم و آرامش در اجتماع، بازرگانی در این دوره گسترش فراوان یافت و کسانانی از مناطق دیگر به آنا تولى کوچیدند. رفاه اجتماعی همچنین فعالیت‌های فرهنگی و علمی را رونق بخشید. شرایطی مناسب بدین ترتیب برای تشکيلات فتوت، اصناف و پیشه‌وران منتسب به آن پدید آمد. نقدلی کادی احمد و حاج مجدالدین مراغی از بازرگانان پراوازه و ثروتمند آن دوره در آنا تولى، به تشکيلات آهلیک وابسته بودند. همینطور حاج مجدالدین در جلگه‌های آنکارا و قونیه، با مولانا جلال‌الدین پیوندهایی نزدیک داشت. آهیان در منطقه آنکارا بیش‌تر به تجارت مشغول بودند، حتی زنان منطقه نیز به تجارت می‌پرداختند، به گونه‌ای که برخی از واقفان و اهل احسان زن بودند. فردی به نام اهی امیر احمد در اواخر حکومت سلجوقیان در آنا تولى، در سیواس می‌زیست که اموالی بسیار داشت. وی شش روستا، هیجده دکان، حمام، خانه و دیوان وقف کرده بود. او زاویه‌ای نیز در سیواس داشت که در آنجا به درویش‌ها و غریبان آب و غذا می‌داد. اهی بدالدین گوهر تاش از دیگر نیکوکاران این دوره در آنا تولى، اموالی غیر منقول بسیار در راه عام‌المنفعه وقف کرده بود. از آنجایی که اهل اهی‌گری آنا تولى در این دوره بسیار به تجارت مشغول بودند اموال غیر منقول خود را وقف می‌کردند. زاویه‌هایی بسیار در دوره حکومت سلاجقه در آنا تولى در خدمت نمودن مردمان بودند.

پیوند میان آهیان و عثمانیان این سنت‌های نیکو هر چند با گسست در نظام سیاسی و بر آمدن‌ها و برافتادن سلسله‌ها و حکومت‌ها به فراز و فرود دچار می‌شد اما به زیست خویش ادامه می‌داد. حتی پس از زوال سلاجقه در سده هشتم هجری و فروپاشی سیاسی در آنا تولى، ابن بطوطه با اهی شریف حسین در آسکاری دیدار کرده، در زاویه او میهمان شده بود.

دکتر سولماز قلی زاده مهدی خان محله - تاریخ پژوه و مدرس دانشگاه جوانمردی و یاری‌رسانی از ویژگی‌های والای انسانی‌اند که در تاریخ به شکل گروه‌ها و انجمن‌ها با هدف پشتیبانی‌های مالی و حقوقی از نیازمندان به ویژه کسانانی چون تیمان، بی‌سرپرستان و در راهماندگان پدیدار شده‌اند. فعالیت‌های نوع‌دوستانه و بشر دوستانه در تاریخ جامعه‌های گوناگون متأثر از شرایط سیاسی و اجتماعی سازمان یافته‌اند تا کیفیت و روند یاری‌رسانی تقویت شود. چنانکه از اسطوره‌ها، قصه‌ها، کهن عامیانه و منابع تاریخی برمی‌آید، میان پهلووانی با شجاعت، سخاوت و پشتیبانی از مظلومان در فرهنگ ایرانی همواره نسبتی وجود داشته است. پهلووانانی همواره در این سرزمین برآمده‌اند که با سلحشوری و چاراندیشی، داد ستم‌دیده را از ستم‌گران ستانده، دست‌نوازش بر سر محرومان و ضعیفان می‌کشیدند. باورهای آیین و آداب این پهلووانان که به نظر می‌رسد از تشکيلاتی گسترده‌نیز بهره می‌برند، به تعبیر مهر دادر در کتاب «از اسطوره تا تاریخ»، در آیین مهر پرستی ایرانیان ریشه داشته است. ایزد مهر که پیش از آیین زرتشت در باورهای اقوام آریایی حضور داشت، پس از زواج آیین زرتشت با دیگر در دوره هخامنشیان به عنوان ایزدی نیز ومند در کنار اهورامزدا مطرح شد، به گونه‌ای که ایزد مهر با نام مهر بر اساس مهر بنیت، ایزد عدالت و پیمان، دشمن سرسخت دروغ‌گوینان و پیمان شکنان، میترا (مهر) نیز دعا و نیایش کرده‌اند. این خداوندگار در کنار ویژگی‌های جنگاوری و شهرپاری، از ویژگی‌هایی روحانی نیز برخوردار بوده است. می‌توان پنداشت با برافتادن هخامنشیان و به دلیل ناامنی برآمده از سلطه الاوحادی و با ترس از ستم‌گران، ایزد عدالت و پیمان، دشمن سرسخت دروغ‌گوینان و پیمان شکنان، پشتیبان همه آفریدگان، نماد پارسی، مهرورزیدن و سلحشوری بوده است. تشکيلات با سازمان پهلووانی که شاید بتوان آن را نخستین سازمان جوانمردی دانست، در دوران اشکانیان، مهر را الگو گرفته، با رشادت در مسائل اجتماعی دخالت کرده، با ستمگران درمی‌افتادند. آنان گاه شهسروی را از دست زورگویان بیرون می‌آوردند یا با ترس از ستم‌گران و بازرگانان، آیینی به نام جوانمردی یا عبارتی به گواهی تاریخ بدین ترتیب در ایران وجود داشته، به گونه‌ای که داستان سمک عیاری یکی از گواه‌های ادبی درباره حضور سازمان جوانمردی و گسترش آن در همه شهرهای ایران به شمار می‌آمده است. سگنده‌های عیاریان به نونر، نار، مهر، زنده یازند در این داستان، از پیشینه کهن این آیین نشان دارد.

اساس مناقب‌نامه‌اش، جانشین‌هایی در شهرهای گوناگون داشت. پارهای از آنان از عنوان اهی و برخی دیگر برای آن که انتساب‌شان را به او نشان دهند از لقب اوحدی بهره می‌گرفتند. عبارت اهی پهلووان الاوحادی به سنگ مزار اهی پهلووان که در نیکسار صاحب زاویه و وقف بود، نوشته شده است. آهیان، شریبان، سیفیان پس از آن که اوحدالدین آنا تولى را ترک گفت، آهیان آنا تولى پیرامون اهی‌ای ارون نصیرالدین محمود خوبی گرد آمدند؛ دگرگونی‌هایی اساسی از این زمان در آهلیک پدید آمد، به گونه‌ای که آهیان از قشرهای گوناگون نظامی، تاجر، اهل صنایع و کشاورز در آنا تولى فعالیت کردند. آهیان، در شجره‌نامه‌ها و فتوت‌نامه‌های دیوار آنا تولى به نام‌های کولی، شربی و سفی خوانده می‌شدند. کولی بر تعهد به قول و عهد و پیمان و صداقت تأکید دارد و شربی به نوشندگان شربت اشاره می‌کند. اینان به مسافران و در راهماندگان، رایگان آب می‌دادند، حتی در آب‌رسانی به کشاورزان و جفر چاه فعالیت داشتند. سفیان یا اهل شمشیر اما در پاسداری از ضعیفان و آسیب دیدگان در برابر رازانان و ستمگران می‌کوشیدند؛ آنان برای شمشیر حضرت علی (ع)، نام بردار به ذوالفقار احترامی ویژه می‌داشتند. کولی‌ها کمربند نخی، شربی‌ها کمربند پشمی و سفی‌ها کمربند ستمی‌های می‌بستند. گولپیناری، پژوهشگر وارد شدند. شیخ اوحدالدین کرمانی، پیشوای شیوخ وابسته به تشکيلات فتوت در این دوره به آنا تولى آمد و به اهی ارون شیخ نصیرالدین محمود و پیروانش در مجموعه فتوت آنا تولى یاری رساند. زاویه‌هایی بدین ترتیب در جای‌جای آنا تولى پدید آمدند و بیش‌ترین شیوخ و دروایش آنا تولى با این تشکيلات پیوند یافتند. شیخ اوحدالدین کرمانی بر

در زنجان می‌زیست. حاج محمد خوشنام نجوانی و باله خلیل از جانشینان اخی فرج در آن زمان به عنوان نمایندگان تشکيلات فتوت در منطقه فعالیت می‌کردند. روایت دوم درباره ریشه این واژه، بر اساس دیوان لغت ترک و عتبه‌الحقایق است که آن را واژه ترکی «آهی» می‌داند؛ بدین معنا که «ک» در این واژه با گذشت زمان به گونه «ه» بیان شده و همان آقا یا آغاست که از زبان ترکی به زبان فارسی وارد شده است. نگارنده این نوشتار، ریشه واژه اهی و آهلیک را فارسی و برگرفته از نفس کر دار جوانمردان در تاریخ می‌داند که در واقع به اه و آخ درمندان و ضعیفان می‌رسیدند. مردم منطقه زنجان حتی آذر بایجان در دوران زندگی اخی فرج زنجانی و اوج غلبه ترکی در زبان مردمان آذربایجان در سطح دستور و واژگان به زمان آغاز قدرت‌گیری صفویان باز می‌گردد. در نظر گرفتن ریشه آکی، آقا یا آغا برای نظام آهلیک که مبتنی بر جوانمردی بود، دور از ذهن می‌آید زیرا آقا یا همان آکی در تاریخ اجتماعی ترک، به سلسله مراتب اشرافیت قبایلی اشاره دارد که داشتن املاک یا تیول و سروری نظامی از ویژگی‌های آن بوده است. روش اداری سلجوقیان آنا تولى در زمان حکومت غیاث‌الدین کیخسرو اول در سده‌های ششم و هفتم هجری دگرگونی‌هایی یافت. غیاث‌الدین اداره جنوب شرقی آنا تولى با مرکزیت ملطیه را به فرزند ارشدش عزالدین کیکاوس و اداره توکات و شمال آنا تولى را به فرزند دیگریش علاءالدین کی‌قباد سپرد و خود به عنوان سلطان بزرگ در قونیه بر امور نظارت کرد. امنیت و آرامش بدین ترتیب در آنا تولى برپا شد و اهل فتوت نیز در پی آن شرایطی بهتر یافتند. غیاث‌الدین کیخسرو اول در سال ۵۹۷ هجری در رقابت با دیگر شاهزادگان از سلطنت برکنار شد. از آنجا که مسیحیان آنا تولى به رهبری کمئوس مانوئل مورازموس در بازپس‌گیری تاج و تخت به او یاری رساندند، او پس از بازرسیدن به قدرت، امرات منطقه‌های دنیزلی و هوناز را به مورازموس مسیحی سپرد. این سلطان با تأثیر آرا و اندیشه‌های مبتنی بر همزیستی و اغماض در راستای برقراری صلح و آرامش میان دین‌ها و مذهب‌های گوناگون در آنا تولى کوشید و فرزندان‌اش نیز این برنامه سیاسی و فرهنگی را پی گرفتند. حاج نصیرالدین محمود در این فضا، مفهوم فتوت را با دیدگاه‌هایشان در هم می‌نخستند؛ ساختار و بنیانی دگرگونه بدین ترتیب با محوریت جوانمردی شکل گرفت. کسانانی که در فتوت‌نامه‌ها یاد شده‌اند، از پیشه‌ها و طبقه‌های گوناگون بوده و در میان‌شان تاجر، کاسب، کشاورز و نظامی حضور داشته‌اند. فتوت در مصداق‌های تازه، با درست‌کاری، جوانمردی، کمک به دیگران، خوش‌رفتاری، بخشش، اغماض، خداترسی و اخوی می‌گفتند که در زبان عرب به معنای برادر پیوده، واژه «اخ» در ترکی «ه» بیان شده است. واژه «اهی» بر اساس این ریشه‌یابی از زبانی دیگر به زبان ترکی وارد شده است؛ وجود واژه «خی» در میان اهل فتوت کشورهای دیگر مانند ایران به عنوان سندی برای درستی این نظر روایت شده است. برای نمونه اخی فرج زنجانی از صوفیان اهل فتوت بود که در سده پنجم هجری

سرزمینی که در این نوشتار از آن با نام آنا تولى یاد می‌شود، در واقع بخش غربی آسیای صغیر بوده است. همه شبه جزیره آسیای صغیر از میانه‌های سده نوزدهم میلادی هم‌زمان با دوره تنظیمات در تاریخ عثمانی، آنا تولى نامیده شد که اکنون بخشی بزرگ از خاک کشور ترکیه را در بر گرفته است. این سرزمین پیش از اسلام از نخستین جاهایی بود که پیشاهنگان آریایی در مهاجرتی تمدن‌ساز بدان وارد شدند و بعدها در دوره هخامنشیان تا دو سده در استیلا سیاسی و فرهنگی ایرانیان، (پیمان حلف‌الفصول) در دوره جاهلیت اشاره هم‌چنین در بخشی بزرگ از دوره اسلامی در سلیقه قیمومت اداری زبان فارسی قرار داشت. هر چند پیش‌تر پژوهش‌ها درباره آیین جوانمردی در تاریخ کشورهای مسلمان، به تشکيلات فتوت (پیمان حلف‌الفصول) در دوره جاهلیت اشاره دارند که حضرت محمد (ص) نیز در آن عضویت داشته‌اند اما اندیشمندیان چون عبدالباقی کول پیاری، استاد برجسته علوم دینی و انسانی و مولوی شناس سرشناس ترکیه در سده بیستم میلادی تأکید دارند همراهی فتوت جاهلی با دیگر مکالم اخلاقی در دوره اسلامی، از آیین‌های مشابه در فرهنگ و تمدن‌های دیگر به ویژه ایران تأثیر پذیرفته است. آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است. مفهوم فتوت در فرهنگ ایرانی و ترک تا اندازه‌ای بسیار از اوضاع دینی و سیاسی تأثیر پذیرفته است. واژه «فتا» که در زبان عرب به معنای تاز جوان است، تا پیش از شکل‌گیری تصوف، کسی بود که با دشمن مبارزه کرده، او را شکست می‌داد. دوازده کس یعنی کاهن، شراب‌خوار، دلاک، چوله، قصاب، جراح، صیاد، کارگزار دیوان دولتی و محترک، به باور فتیان نخستین، شایسته ورود در جرگه آنان نبودند. با گذر زمان به سبب بروز ناامنی در منطقه و پیدایش مسایل اجتماعی در سده‌های ششم و هفتم هجری بدین سو، با بر آمدن انجمن‌ها و تشکيلات مبتنی بر فتوت و تقویت جوانمردی در منطقه به ویژه در آنا تولى روبرو می‌شویم که گاه در سایه پشتیبانی و تشویق پادشاهان سلجوقی در منطقه آنا تولى جای داشته‌اند. اوحدالدین کرمانی و شیخ نصیرالدین محمود در این فضا،

مفهوم فتوت را با دیدگاه‌هایشان در هم می‌نخستند؛ ساختار و بنیانی دگرگونه بدین ترتیب با محوریت جوانمردی شکل گرفت. کسانانی که در فتوت‌نامه‌ها یاد شده‌اند، از پیشه‌ها و طبقه‌های گوناگون بوده و در میان‌شان تاجر، کاسب، کشاورز و نظامی حضور داشته‌اند. فتوت در مصداق‌های تازه، با درست‌کاری، جوانمردی، کمک به دیگران، خوش‌رفتاری، بخشش، اغماض، خداترسی و اخوی می‌گفتند که در زبان عرب به معنای برادر پیوده، واژه «اخ» در ترکی «ه» بیان شده است. واژه «اهی» بر اساس این ریشه‌یابی از زبانی دیگر به زبان ترکی وارد شده است؛ وجود واژه «خی» در میان اهل فتوت کشورهای دیگر مانند ایران به عنوان سندی برای درستی این نظر روایت شده است. برای نمونه اخی فرج زنجانی از صوفیان اهل فتوت بود که در سده پنجم هجری

آیین جوانمردی، بی‌مزی و بی‌محدوده سرزمینی که در این نوشتار از آن با نام آنا تولى یاد می‌شود، در واقع بخش غربی آسیای صغیر بوده است. همه شبه جزیره آسیای صغیر از میانه‌های سده نوزدهم میلادی هم‌زمان با دوره تنظیمات در تاریخ عثمانی، آنا تولى نامیده شد که اکنون بخشی بزرگ از خاک کشور ترکیه را در بر گرفته است. این سرزمین پیش از اسلام از نخستین جاهایی بود که پیشاهنگان آریایی در مهاجرتی تمدن‌ساز بدان وارد شدند و بعدها در دوره هخامنشیان تا دو سده در استیلا سیاسی و فرهنگی ایرانیان، (پیمان حلف‌الفصول) در دوره جاهلیت اشاره هم‌چنین در بخشی بزرگ از دوره اسلامی در سلیقه قیمومت اداری زبان فارسی قرار داشت. هر چند پیش‌تر پژوهش‌ها درباره آیین جوانمردی در تاریخ کشورهای مسلمان، به تشکيلات فتوت (پیمان حلف‌الفصول) در دوره جاهلیت اشاره دارند که حضرت محمد (ص) نیز در آن عضویت داشته‌اند اما اندیشمندیان چون عبدالباقی کول پیاری، استاد برجسته علوم دینی و انسانی و مولوی شناس سرشناس ترکیه در سده بیستم میلادی تأکید دارند همراهی فتوت جاهلی با دیگر مکالم اخلاقی در دوره اسلامی، از آیین‌های مشابه در فرهنگ و تمدن‌های دیگر به ویژه ایران تأثیر پذیرفته است. آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است. مفهوم فتوت در فرهنگ ایرانی و ترک تا اندازه‌ای بسیار از اوضاع دینی و سیاسی تأثیر پذیرفته است. واژه «فتا» که در زبان عرب به معنای تاز جوان است، تا پیش از شکل‌گیری تصوف، کسی بود که با دشمن مبارزه کرده، او را شکست می‌داد. دوازده کس یعنی کاهن، شراب‌خوار، دلاک، چوله، قصاب، جراح، صیاد، کارگزار دیوان دولتی و محترک، به باور فتیان نخستین، شایسته ورود در جرگه آنان نبودند. با گذر زمان به سبب بروز ناامنی در منطقه و پیدایش مسایل اجتماعی در سده‌های ششم و هفتم هجری بدین سو، با بر آمدن انجمن‌ها و تشکيلات مبتنی بر فتوت و تقویت جوانمردی در منطقه به ویژه در آنا تولى روبرو می‌شویم که گاه در سایه پشتیبانی و تشویق پادشاهان سلجوقی در منطقه آنا تولى جای داشته‌اند. اوحدالدین کرمانی و شیخ نصیرالدین محمود در این فضا،

مفهوم فتوت را با دیدگاه‌هایشان در هم می‌نخستند؛ ساختار و بنیانی دگرگونه بدین ترتیب با محوریت جوانمردی شکل گرفت. کسانانی که در فتوت‌نامه‌ها یاد شده‌اند، از پیشه‌ها و طبقه‌های گوناگون بوده و در میان‌شان تاجر، کاسب، کشاورز و نظامی حضور داشته‌اند. فتوت در مصداق‌های تازه، با درست‌کاری، جوانمردی، کمک به دیگران، خوش‌رفتاری، بخشش، اغماض، خداترسی و اخوی می‌گفتند که در زبان عرب به معنای برادر پیوده، واژه «اخ» در ترکی «ه» بیان شده است. واژه «اهی» بر اساس این ریشه‌یابی از زبانی دیگر به زبان ترکی وارد شده است؛ وجود واژه «خی» در میان اهل فتوت کشورهای دیگر مانند ایران به عنوان سندی برای درستی این نظر روایت شده است. برای نمونه اخی فرج زنجانی از صوفیان اهل فتوت بود که در سده پنجم هجری

آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است. آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است.

آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است.

آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است.

آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است.

آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است.

آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است.

آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است.

آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است.

آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است.

آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است.

آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است.

آنچه به عنوان آیین جوانمردی در آنا تولى اشاره می‌شود، با ریشه‌های ایرانی، پیوندی ناگسستنی دارد و این مساله از نظر زبان‌شناسی هم درک‌پذیر است.

کسانانی که در فتوت‌نامه‌ها یاد شده‌اند، از پیشه‌ها و طبقه‌های گوناگون بوده و در میان‌شان تاجر، کاسب، صنعتگر، کشاورز و نظامی حضور داشته‌اند. فتوت در مصداق‌های تازه، با درست‌کاری، جوانمردی، کمک به دیگران، خوش‌رفتاری، بخشش، اغماض، خداترسی و اهل فتوت و جوانمردی در آنا تولى «اهی» نامیده می‌شدند

کسانانی که در فتوت‌نامه‌ها یاد شده‌اند، از پیشه‌ها و طبقه‌های گوناگون بوده و در میان‌شان تاجر، کاسب، صنعتگر، کشاورز و نظامی حضور داشته‌اند. فتوت در مصداق‌های تازه، با درست‌کاری، جوانمردی، کمک به دیگران، خوش‌رفتاری، بخشش، اغماض، خداترسی و اهل فتوت و جوانمردی در آنا تولى «اهی» نامیده می‌شدند

کسانانی که در فتوت‌نامه‌ها یاد شده‌اند، از پیشه‌ها و طبقه‌های گوناگون بوده و در میان‌شان تاجر، کاسب، صنعتگر، کشاورز و نظامی حضور داشته‌اند. فتوت در مصداق‌های تازه، با درست‌کاری، جوانمردی، کمک به دیگران، خوش‌رفتاری، بخشش، اغماض، خداترسی و اهل فتوت و جوانمردی در آنا تولى «اهی» نامیده می‌شدند

کسانانی که در فتوت‌نامه‌ها یاد شده‌اند، از پیشه‌ها و طبقه‌های گوناگون بوده و در میان‌شان تاجر، کاسب، صنعتگر، کشاورز و نظامی حضور داشته‌اند. فتوت در مصداق‌های تازه، با درست‌کاری، جوانمردی، کمک به دیگران، خوش‌رفتاری، بخشش، اغماض، خداترسی و اهل فتوت و جوانمردی در آنا تولى «اهی» نامیده می‌شدند

کسانانی که در فتوت‌نامه‌ها یاد شده‌اند، از پیشه‌ها و طبقه‌های گوناگون بوده و در میان‌شان تاجر، کاسب، صنعتگر، کشاورز و نظامی حضور داشته‌اند. فتوت در مصداق‌های تازه، با درست‌کاری، جوانمردی، کمک به دیگران، خوش‌رفتاری، بخشش، اغماض، خداترسی و اهل فتوت و جوانمردی در آنا تولى «اهی» نامیده می‌شدند